

3. Kademiiia M. Yu. Innovatsiini tekhnolohii navchannia: slovnyk-hlosarii : navchalnyi posibnyk dlia studentiv, vykladachiv [Innovative Educational Technologies: dictionary-glossary: tutorial for students, teachers] / M. Yu. Kademiiia, L. S. Yevsiukova, T. V. Tkachenko. – Lviv : Vyd-vo «SPOLOM», 2011. – 196 s [in Ukrainian].
4. Kremen V. H. Informatsiine seredovyshche – kryza kultury chy nove buttia? [Information environment – a crisis of culture or a new life?] / V. H. Kremen // Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v suchasni osviti: dosvid, problemy, perspektyvy. Zb. nauk. prats. Vypusk 5. – Lviv: LDU BZhD, 2017. – S. 3–9.
5. Proekt Stratehii reformuvannia vyshchoi osvity v Ukraini do 2020 roku [The strategy of reforming higher education in Ukraine 2020 project]. URL: <http://mon.gov.ua/ua/pr-vidd-il/1312/1390288033/1415795124>.
6. Prokhorova S. M. Poniattia tsyfrovoi kompetentnosti vchytelia inozemnoi movy u svitovomu osvitnomu prostori [Digital competence concept of a foreign language teacher in the global education] Visnyk Zhytomyrskoho derzh. universytetu im. I. Franka. Ser. Ped. nauky. 2015. Vyp. 4. S. 113–116 [in Ukrainian].
7. Savchenko L. O. Vykorystannia veb-kvest tekhnolohii u vyshchyi shkoli pry pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv [Webquest technologies for future specialists in higher school] / L. O. Savchenko // Pedagogika vyshchoi ta serednoi shkoly. – 2017. – Vyp. 1. – S. 67–74 [in Ukrainian].
8. Dodge B. Some Thoughts About WebQuests. – 1997. URL: http://webquest.org/sdsu/about_webquests.html.
9. Lancaster L. C., Stillman D. When generations collide: Who they are, why they clash, how to solve the generational puzzle at work. Harper Business; Reprint edition, 2003. p. 384 [in English].

Pasichnyk O. O. Modern educational technologies as a tool of students' self-realization in Higher Educational Institutions

The article deals with didactic aspects of introducing modern innovative information technologies in the educational process of Higher Educational Institutions. The quality of education is greatly proved to depend on the form of educational process, chosen strategies and methods. Increasing amount of information and its accessibility cause the intensification of educational process, its acceleration, the rapid change of teaching material and approaches. It requires flexibility in the teaching of professionally oriented subjects and foreign languages as well.

Based on the scientific researches webquest is considered to be motivating, resource-oriented technology which stimulates development of students' creative potential, promotes their search and research activity, broadens students' horizons and ability to process, analyze and systematize information. It ensures further efficiency of all types of educational activities and contributes to shaping students' professional competence. The technology may be considered as an alternative means of evaluating students' results in their academic activities and personal development. Essentially, webquests are mini-projects in which a large percentage of input and material is supplied by the Internet. Webquests can be teacher-made or learner-made, depending on the learning activity the teacher has chosen. Webquests have been around long enough to have a clearly defined structure which typically consists of introduction, tasks, process, resources, evaluation and conclusion. On the basis of modern platforms the author suggests a sample of a webquest «History of computers» for first-year students of Computer Science Department.

Key words: *innovative information technology, webquest, professional competence, educational platform, independent work.*

УДК 378.091:005.334

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.39>

Паславська І. С.

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ФАКУЛЬТЕТУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Актуальність матеріалу, викладеного в статті, зумовлена необхідністю збереження та підвищення конкурентоспроможності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг. Упровадження менеджменту ризиків у діяльність ВНЗ – досить новий напрям у системі управління ВНЗ в Україні, який дасть змогу скоригувати стратегію розвитку з урахуванням ступеня ризику, підвищити результативність функціонування навчальних закладів і забезпечити розвиток в умовах невизначеності, долаючи негативні тенденції та дотримуючись позитивних тенденцій.

У статті наведено результати експертного оцінювання й ранжування ризиків факультету, орієнтовний перелік самостійно виділених ризиків факультету, результати аналізу сайтів факультетів, звітів ректорів і деканів факультетів.

Під управлінням ризиком у різних сферах діяльності розуміють розроблення формальних методів його виявлення, аналізу, оцінювання, визначення причин виникнення, а також застосування заходів щодо зниження рівня ризику, розподіл можливих збитків між учасниками економічних відносин.

Ризик-менеджмент, чи управління ризиками, – порівняно новий напрям у теорії й практиці менеджменту, що введено посів своє місце серед сучасних методів управління.

Ризик-менеджмент як єдина система управління ризиками повинна містити в собі програму контролю над виконанням поставлених завдань, оцінювання ефективності заходів, що проводяться, а також систему заохочення на всіх рівнях організації.

Вищим навчальним закладам необхідно розробляти й упроваджувати систему моніторингу та ідентифікації ризиків на ринку освітніх послуг, оскільки ризики, які формуються в зовнішньому середовищі, безпосередньо впливають на функціонування навчального закладу.

Постійний аналіз усіх напрямів діяльності навчального закладу дасть змогу своєчасно вживати заходи щодо запобігання загрозам і викликам, знизити збитки прийняття ризикового рішення та збільшити можливості й конкурентоспроможність вищих навчальних закладів.

Ключові слова: *ризик, освітній ризик, ризик-менеджмент, освітній ризик-менеджмент, факультет, вищий навчальний заклад, управління, система управління, освітні послуги.*

Система вищої освіти є важливою сферою національної економіки та суспільного життя, на яку впливає значна кількість зовнішніх і внутрішніх ризиків. Отже, освіта потребує системи менеджменту, орієнтованого на передбачення можливих викликів і загроз, що потребують своєчасного аналізу. У зв'язку з цим відомим науковцем-економістом Іриною Каленюк запроваджено новий напрям економічної науки, який називається освітній ризик-менеджмент. Особливість ризиків в освіті полягає в тому, що вони мають довгостроковий характер [1]. Запровадження системи ризик-менеджменту у вищих навчальних закладах є актуальним і нагальним питанням ще й тому, що метою ухвалення закону про вищу освіту й плану його імплементації, презентації проектів Стратегії реформування вищої освіти до 2020 року та Концепції розвитку освіти на період 2015–2025 років, загальної інвентаризації вищих навчальних закладів є модернізація національної мережі вищих навчальних закладів через їх укрупнення й ліквідацію неконкурентоспроможних закладів. Аби вищий навчальний заклад функціонував належним чином і займав рейтингові позиції, успішно долаючи будь-які проблеми та негаразди, необхідна реорганізація системи управління. Це може бути повна відмова від традиційної системи управління або лише часткове використання таких новітніх технологій у системі управління освітою як ризик-менеджмент.

Незважаючи на необхідність та актуальність упровадження методик і технологій ризик-менеджменту в систему управління вищим навчальним закладом, практика використання ризик-менеджменту в системі управління освітою в нашій країні є досить новим і неопрацьованим напрямом.

Мета статті полягає в дослідженні стану та сутності ризик-менеджменту факультету й освітніх ризиків, з якими стикається факультет і вищий навчальний заклад загалом у процесі своєї діяльності.

Протягом останніх десятиріч усе частіше об'єктом інтересу вчених стає ризик у сфері управлінської діяльності. Цьому питанню присвячують праці такі науковці, як І. Арлюкова, В. Гриньова, В. Кравченко, В. Коюда, О. Коюда, А. Старостіна, О. Пономаренко, С. Романюк, В. Черкасов, Є. Хриков та ін.

Вивченню ризиків в освіті присвячують роботи такі науковці: С. Білоусова, М. Беляєва, Т. Костюкова, І. Лисенко, Н. Нікітіна, В. Чупров, П. Щеглов та ін.

Незважаючи на практичну й теоретичну цінність на сучасному етапі розвитку педагогічної науки, проблема ризику та ризик-менеджменту розглянута недостатньо, більш детально це питання розглядається в економіці, банківській справі, філософії, психології.

У вітчизняній науці та практиці досі не узагальнені підходи й методики використання аспектів ризик-менеджменту в управлінні вищим навчальним закладом.

Ризик-менеджмент, чи управління ризиками, – порівняно новий напрям у теорії й практиці менеджменту, що впевнено посів своє місце серед сучасних методів управління.

Ризик-менеджмент – це система управління ризиками, яка включає в себе стратегію й тактику управління, спрямовані на досягнення основних цілей вищого навчального закладу. Ефективний ризик-менеджмент включає систему управління; систему ідентифікації й вимірювання; систему супроводження (моніторингу та контролю) [2].

Мета ризик-менеджменту в рамках усього вищого навчального закладу – забезпечення максимальної ефективності управління з урахуванням факторів невизначеності, які можуть як негативно, так і позитивно вплинути на досягнення вищим навчальним закладом своїх цілей.

Говорячи про управління ризиками у вищому навчальному закладі, маємо на увазі комплекс управлінських дій і заходів, що здійснюють менеджери навчального закладу з метою вибору оптимального управлінського рішення (яке матиме найкращий наслідок із найбільшою ймовірністю) з можливих альтернатив, що можуть мати позитивні або негативні наслідки [3].

Вищим навчальним закладам необхідно розробляти й упроваджувати систему моніторингу та ідентифікації ризиків на ринку освітніх послуг, оскільки ризики, які формуються в зовнішньому середовищі, безпосередньо впливають на функціонування навчального закладу.

Проте варто зауважити, що однакові зовнішні ризики по-різному впливають на подібні навчальні заклади. Характер і глибина впливу зовнішніх ризиків залежить від розташування навчального закладу, наявності в нього необхідних ресурсів, ступеня використання наявного потенціалу, креативності менеджменту, організаційної культури тощо [4].

Наприклад, складна демографічна ситуація негативно впливає на діяльність вищих навчальних закладів, оскільки її наслідком є зменшення кількості абітурієнтів і ринкового попиту, що призводить до зниження доходу. Проте, аналізуючи досвід діяльності вищих навчальних закладів, бачимо, що демографічна криза майже не впливає на функціонування деяких вищих навчальних закладів, а в інших випадках призводить навіть до ліквідації неконкурентоспроможних навчальних закладів.

У літературі існує велике різноманіття класифікацій ризиків залежно від цілей. Класифікація ризиків означає систематизацію великої кількості ризиків на підставі певних ознак і критеріїв, що дають змогу об'єднати підмножини ризиків у певні групи.

Проведений контент-аналіз класифікацій ризиків свідчить про відсутність єдиного підходу до класифікації, оскільки наявні більше ніж 40 різних критеріїв ризиків і більше ніж 220 видів.

У результаті систематизації точок зору різних авторів щодо ризиків ВНЗ можна дійти висновку, що основними критеріями для класифікації ризиків є результативність та ефективність державної соціально-еко-

номічної політики й політики у сфері освіти, кадрове забезпечення ВНЗ та управління ВНЗ, матеріально-технічне забезпечення ВНЗ.

На основі аналізу наукової літератури, особистого досвіду роботи у ВНЗ та особистих спостережень виділено такі ризики факультету:

- недостатній рівень підготовки студентів,
- недостатній рівень компетентності випускників,
- зменшення кількості абітурієнтів,
- неможливість працевлаштування випускників,
- недостатня якість (кваліфікація) викладацького складу,
- зменшення професійно-кваліфікаційного рівня персоналу,
- зменшення кількості викладачів,
- плінність кадрів,
- демотивування персоналу,
- прояв професійних деструкцій серед викладацького складу,
- зниження віддачі викладачів у результаті зниження вмотивованості,
- недостатня якість менеджменту,
- недостатні кількісні показники матеріально-технічної бази,
- недостатні якісні показники матеріально-технічної бази,
- зменшення контингенту студентів,
- зменшення або втрата фінансових ресурсів,
- недостатнє бюджетне фінансування,
- недосконалість механізмів залучення коштів партнерів (гранти, спонсорські внески тощо),
- неефективність системи освіти,
- відсутність престижу національної системи освіти через її неефективність або корумпованість,
- відсутність престижу вищого навчального закладу через його недостатній рівень підготовки студентів або корумпованість,
- низькі показники в рейтингах,
- непривабливість вищого навчального закладу для іноземних студентів.

Проведено експертне оцінювання наведених нами ризиків факультету вищого навчального закладу. Експертам (науково-педагогічним працівникам та управлінцям вищих навчальних закладів України) було запропоновано, враховуючи їхній досвід роботи в навчальному закладі, оцінити за 5-бальною (від 0 – не розглядається як ризик, до 5 – найбільш актуальні та значущі ризики) шкалою ризики за ступенем вагомості для факультету вищого навчального закладу, співробітниками якого вони є.

У результаті проведеного експертного оцінювання ми отримали такі дані:

- найбільш актуальними та значущими ризиками (5 балів) виявилися такі ризики – недостатній рівень підготовки студентів, зменшення кількості абітурієнтів, недостатні якісні показники матеріально-технічної бази, зменшення або втрата фінансових ресурсів, недостатнє бюджетне фінансування, недосконалість механізмів залучення коштів партнерів (гранти, спонсорські внески тощо);
- не дуже вагомими та важливим ризиками (4 бали) виявилися такі ризики – недостатній рівень підготовки абітурієнтів, непривабливість вищого навчального закладу для іноземних студентів, недостатні кількісні показники матеріально-технічної бази, недостатня якість менеджменту;
- до середньо значущих (3 бали) ризиків зараховано такі ризики – неможливість працевлаштування випускників, зниження віддачі викладачів у результаті зниження вмотивованості, зменшення контингенту студентів, низькі показники в рейтингах;
- незначними (2 бали) ризиками були визнані такі ризики – недостатня якість (кваліфікація) викладацького складу, прояв професійних деструкцій серед викладацького складу;
- до малоймовірних (1 бал) ризиків зараховано плінність кадрів;
- не розглядалися як ризики (0 балів) такі ризики – зменшення кількості викладачів, відсутність престижу вищого навчального закладу через його недостатній рівень підготовки студентів або корумпованість.

Отже, в результаті проведеного експертного оцінювання можна зробити висновок, що на сучасному етапі найбільш актуальними та значущими ризиками для факультету вищого навчального закладу є зменшення кількості абітурієнтів, зменшення або втрата фінансових ресурсів, недостатні якісні показники матеріально-технічної бази, недостатній рівень підготовки абітурієнтів і недостатній рівень підготовки студентів, не розглядаються як ризики такі фактори, як зменшення кількості викладачів, відсутність престижу вищого навчального закладу через його недостатній рівень підготовки студентів або корумпованість.

Також експертам було запропоновано навести власні варіанти ризиків, з якими вони стикаються в процесі роботи й управління факультетом вищого навчального закладу. Отримано такі результати:

- відставання гуманітарних ВНЗ від технічних у впровадженні елементів електронного, дистанційного навчання;
- невмотивованість студентів;
- застарілі технології навчання;

- недосконала система підвищення кваліфікації;
- недосконала база стажування для викладачів;
- несформованість громадянської та інноваційної культури студентів і викладачів;
- надмірна бюрократизація;
- наявність корупції під час працевлаштування;
- утрата наступності під час підготовки науково-педагогічних кадрів.

З метою оцінювання стану ризик-менеджменту вищих навчальних закладів проведено аналіз сайтів і звітів ректорів 30 вищих навчальних закладів України. Проаналізовано звіти ректорів за період з 2014 по 2018 роки та виявлено таке. Лише в 43 % звітів використано слово «ризик», частотність використання слова «ризик» в одному звіті становить від 1 до 13 разів, проте словосполучення «ризик-менеджмент» не використано жодного разу. Також під час аналізу сайтів університетів виявлено наявність у деяких вищих навчальних закладів стратегій, концепцій, планів чи програм розвитку університетів. Проте подібні документи наявні лише в 46 % вищих навчальних закладів. Ці результати можуть свідчити про неінформованість керівників вищих навчальних закладів про ризик-менеджмент і методіку його використання в роботі.

Також з метою оцінювання стану ризик-менеджменту факультетів вищих навчальних закладів проведено аналіз сайтів і звітів деканів факультетів вищих навчальних закладів України. Проаналізовано 30 факультетів вищих навчальних закладів України, проте звіти деканів розміщені лише на 4 сайтах факультетів, що становить лише 13 %. Проте в цих звітах жодного разу не використано слово «ризик» чи «ризик-менеджмент». Також лише на 4 сайтах факультетів, що становить 13 %, розміщена звітна документація з учених рад факультету, в якій також жодного разу не використано слово «ризик» чи «ризик-менеджмент». Ці результати можуть також свідчити про неінформованість деканів факультетів вищих навчальних закладів про ризик-менеджмент і методіку його використання в роботі.

Процес управління ризиками у вищому навчальному закладі повинен відбуватися поетапно: визначають контекст ризику – стратегічні й тактичні цілі ВНЗ, збитки; виявляють ризики й оцінюють імовірність їх настання та наслідки; ранжують ризики; знаходять методи і стратегії впливу на ризики; оцінюють економічну ефективність управління ризиками [5].

Ключовим моментом ризик-менеджменту є, на нашу думку, не стільки виявлення ризиків, скільки передбачення загроз (обставини або події, які виникають у зовнішньому та внутрішньому середовищі ВНЗ, можуть стати причиною зменшення ефективності діяльності ВНЗ та унеможливлення реалізації поставлених цілей), що можуть негативно впливати на діяльність ВНЗ.

Висновки. У процесі діяльності факультети й вищі навчальні заклади загалом стикаються з низкою глобальних, соціальних, економічних і політичних ризиків. Свочасне реагування на подібні виклики та ризики, їх аналіз, прийняття відповідних рішень і їх реалізація мають стати основою в роботі факультетів і вищих навчальних закладів загалом. Проведений аналіз сайтів факультетів і звітів ректорів і деканів свідчить про необхідність формування системи ризик-менеджменту у сфері освіти.

Аналіз літератури з теорії управління останнього десятиліття свідчить, що підходи, традиційні для радянської системи, вимагають перегляду й відходу від традиційних принципів і поглядів на сутність управління навчальними закладами.

Вищим навчальним закладам необхідно розробляти й впроваджувати систему моніторингу та ідентифікації ризиків на ринку освітніх послуг, оскільки ризики, які формуються в зовнішньому середовищі, безпосередньо впливають на функціонування навчального закладу.

Використана література:

1. Каленюк І. С., Куклін О. В., Ямковий В. А. Сучасні ризики розвитку вищої освіти в Україні. *Економіка України*. 2015. № 2 (639). С. 70–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2015_2_7.
2. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків», затвержені Постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 № 104. URL: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/104.pdf.
3. Черненко Н. Н. Современные аспекты управления рисками в учебном заведении. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/76001827.pdf>.
4. Ткачук С. В. Специфіка формування продуктової політики підприємств сфери послуг. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 4. С. 220–228. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_4_2.
5. Старостина А. А. Риск-менеджмент в высшей школе. *Актуальные проблемы бизнес-образования: материалы X Междунар. научно-практ. конф. (г. Минск, 27–28 апреля 2011 г.)*. Минск, 2011. С. 243–245.

References:

1. Kaleniuk I. S., Kuklin O. V., Yamkovyi V. A. (2015) Suchasni ryzyky rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini. [Modern risks of development of higher education in Ukraine]. "Ekonomika Ukrainy [Economy of Ukraine]". 2015. 2 (639). P.70–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2015_2_7 [in Ukrainian].
2. Metodychni vkazivky z inspektuvannya bankiv "Systema otsinky ryzykiv", zatverdzeni postanovoiu Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy vid 15.03.2004 № 104. [Methodological instructive regulations in bank inspection "The system of risk estimation", affirmed by the act of The government of National Bank of Ukraine from 15.03.2004 № 104]. URL: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/104.pdf [in Ukrainian].

3. Chernenko N. N. *Sovremennyye aspekty upravleniia riskami v uchebno-m zavedenii*. [Modern aspects of risk management in educational establishment]. Черненко Н. Н. *Современные аспекты управления рисками в учебном заведении*. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/76001827.pdf> [in Russian].
4. Tkacuk S. V. *Spetsyfika formuvannia produktovoi politykt pidpriemstv sfery posluh*. [Specificity of product policy of enterprises of service industry formation]. *Aktualni problem ekonomiky* [Actual problems of economy]. 2015. № 4. P. 220–228. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_4_2 [in Ukrainian].
5. Starostina A. A. *Risk-memedyment v vysshei shkole*. [Risk-management in higher school]. *Aktualnyie problem biznes-obrazovaniia: materialy X Mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsyi*. [Actual problems of business-education: materials of X International scientific and practical conference]. Minsk, 2011. P. 243–245 [in Russian].

Paslavska I. S. Risk-management of the faculty of higher educational establishment

Actuality of material, stated in the article, is conditioned by the necessity of maintenance and increase of competitiveness of higher educational institutions at the market of educational services. Implementation of risk management in activity of higher educational establishment is rather new direction in the system of higher educational establishment government in Ukraine, that will give an opportunity to correct strategy of development taking into account the degree of risk, to promote effectiveness of functioning of educational establishments and provide development in the conditions of uncertainty, overcoming negative and following positive tendencies.

There are results of expert estimation and ranging of faculty risks, approximate list of faculty risks, results of analyzing of faculty web-sites, rector's and dean's reports in the article.

Management of risk in different spheres of activity is understood as development of formal methods of its exposure, analysis, estimation, determination of reason of its origin, and also application of measures in relation to the decline of risk level, distribution of possible loss between the participants of economic relations.

Risk-management or management of risks is comparatively new direction in the theory and practice of management that confidently took the place among modern methods of management.

Risk-management as a single system of management of risks must contain the control program above implementation of the set tasks, estimation of efficiency of measures that are conducted, and also the system of encouragement at all levels of organization.

Higher educational establishments must develop and inculcate the system of monitoring and authentication of risks at the market of educational services, as risks that are formed in an environment directly influence on functioning of educational establishment.

The permanent analysis of all directions of activity of educational establishment will give an opportunity timely to take measures in relation to prevention of threats and challenges, to decrease the losses of acceptance of risk decision and increase possibilities and competitiveness of higher educational establishments.

Key words: risk, educational risk, risk-management, educational risk-management, faculty, higher educational establishment, management, system of management, educational services.

УДК 378.147:37.011.3-051

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.40>

Перерва В. В.

МАТРИЧНА МОДЕЛЬ РІВНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Стаття присвячена виявленню раціонального інструментарію діагностики рівня сформованості професійно-термінологічної компетентності (ПТК) майбутнього спеціаліста на основі обґрунтованих та уніфікованих критеріїв і показників, які є необхідною передумовою ефективності її становлення. Так як розуміння структури є вихідним етапом розроблення методики визначення рівня сформованості, проведено аналіз компонентного складу ПТК, що являє єдність трьох компонентів: предметно-пізнавального, інтелектуально-рефлексивного та комунікативно-мовленнєвого. Становлення ПТК визначається рівнем розвитку кожного її структурного компонента. Запропоновано трирівневий аналіз кожного структурного компонента ПТК. Поєднання оцінок їх рівня сформованості забезпечує об'єктивність загальної оцінки. Критерії сформованості ПТК відповідають її компонентному складу і представлені теоретичним (гносеологічним), особистісним (мотиваційним) і практичним (комунікативним). Підкреслено визначальне значення предметно-пізнавального компонента, що проявляється у становленні й удосконаленні активного словника термінів за фахом майбутнього спеціаліста та зумовлює безпосередньо теоретичну (когнітивну) діяльність і здійснення фахівцем рефлексивної та практичної діяльності.

Наведена характеристика низького (початкового), середнього (достатнього) й високого (компетентного) рівнів сформованості професійно-термінологічної компетентності. Запропонована тривимірна матрична модель визначення рівня сформованості професійно-термінологічної компетентності майбутнього спеціаліста, що формується за результатами діагностичного дослідження рівнів сформованості кожного з компонентів ПТК.

Сформульовано основні завдання емпіричного визначення стану сформованості компонентів ПТК. Виокремлено основні групи методів дослідження рівня сформованості окремого компонента ПТК: методи визначення ступеня розуміння (володіння) термінами; виявлення особливостей застосування термінів у письмовому мовленні; самооцінки ступеня володіння термінологією за фахом і методи обробки отриманих даних.

Ключові слова: професійно-термінологічна компетентність, критерії, показник, рівень, матрична модель, майбутній учитель.